

Максимова Н.Ю., Порох Л.С.

УДК: 159.922.73

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Соціально-психологічні аспекти впровадження Національного проекту „Відкритий світ”

Анотація.

У статті проаналізовано проблему впровадження новітніх освітніх технологій у навчально-виховний процес. Розглянуто сутність та завдання Національного проекту "Відкритий світ". Показано шляхи реалізації проекту педагогічним колективом гімназії "міленіум" № 318, а також акцентовано увагу на можливих ризиках впливу комп'ютеризації на розвиток особистості учнів.

Ключові слова: **Світ, проект, новітні освітні технології, особистість учня, вплив комп'ютера, розвиток особистості, освітня мережа.**

Summary

The article analyzes the problem of introduction of new educational technologies in the educational process. The essence and objectives of the national project "Open World". The ways of the project school teaching staff "millennium" № 318, and emphasis on the potential risks impact of computerization on personality development of students.

Keywords: World, design, new educational technologies, the individual student, the impact of computer, personal development, educational network.

Класно-урочна форма як засіб надання інформації у ході навчально-виховного процесу має багатовікові традиції і лишиється найпоширенішою і нині. Проте, сучасний рівень інформаційних технологій становить серйозну

конкуренцію традиційним методам навчання і спонукає до застосування нових методів. Розроблена психологами «піраміда» засвоєння знань ( ) доводить, що надання інформації у формі монологу вчителя найменш ефективна. Коли вчитель говорить, а учні лише постійно слухають, вже через 10-15 хвилин відбувається виснаження процесу сприйняття і діти мимовільно відволікаються. Більш інформативним є читання, оскільки тут включається активність самого учня. Якщо ж учень не тільки чує, а й бачить представлену інформацію (наглядність), ефективність засвоєння знань підвищується до 20 %, а демонстрування (досвіди на уроках хімії, фізики, можливість доторкнутись до моделі тощо), дозволяє засвоїти до 30% інформації. Ефективність інтерактивного навчання, тобто коли учні самі знаходять правильні висновки в ході обговорення між собою певної теми, дає можливість засвоїти 50-60% інформації. Найвищий рівень (90%) досягається в тому разі, коли учні вже під час навчання мають використовувати отримані знання на практиці, наприклад під час наукових досліджень МАН, виконанні проектів тощо. Зрозуміло, що використання новітніх технологій потребує як високої кваліфікації вчителів, так і достатньої бази. Нажаль, не всі школи України мають таку можливість. Зарадити цієї ситуації покликано в провадженні Національного проекту „Відкритий світ”.

Цей проект забезпечує створення інформаційно-комунікаційної освітньої мережі національного рівня. Розпочато проект згідно з Указом Президента України від 08.09.2010 №895 Національний пріоритет „Нова якість життя”. Національний проект „Відкритий світ” є одним із ключових компонентів реалізації Національного плану дій, затвердженого Президентом України В. Януковичем.

Суть проекту полягає:

- у створенні національної освітньої мережі;
- у створенні освітньої інфраструктури на основі бездротової мережі 4-го покоління;

- у стандартизації та уніфікації методик навчання і створенні централізованої системи навчання та оцінки знань учнів;
- у впровадженні інформаційно-комп'ютерних технологій в систему управління освітніми установами.

Стратегічні цілі проекту спрямовані на підвищення конкурентної спроможності України. Це дасть можливість зайняти провідні позиції в світі за якістю надання освіти та досягнення дітьми комп'ютерної грамотності. Завдяки проекту будуть створені умови для розвитку національної науки та наукомістких технологій.

Наступна ціль проекту – ефективна розбудова інформаційного суспільства. Це можливо у разі підготовки нового покоління інтелектуальної еліти в Україні, що дасть змогу інтегрування України в європейську та в світову систему освіти.

Соціальний ефект проекту насамперед дасть змогу забезпечити рівний доступ школярів до якісної освіти незалежно від місця проживання. Зокрема, в ході проекту 1,5 млн школярів отримають нетбуки з пільговим підключенням до Інтернету. Це створить платформу для ефективного доступу всього населення України до інформації та інформаційно-комп'ютерних технологій.

Гімназія „Міленіум” №318 є одним з перших навчальних закладів, що став учасником Національного проекту „Відкритий світ”. Наразі проект перейшов у практичну фазу реалізації. Починаючи з травня 2012 р. робочою групою проекту були виконані роботи з підготовки до проведення заходів першого етапу практичного впровадження заходів пілотного проекту в загальноосвітніх навчальних закладах впродовж 2012/2013 навчального року. У цей час було зібрано та оброблено потрібну інформацію від загальноосвітніх закладів, яка включала відомості щодо діючих осіб проекту (на першому етапі планувалась участь 500 освітніх закладів і залучення до проекту 6500 вчителів, 12 500 учнів, 2000 представників адміністрації з сумарною кількістю підключень одночасно до 33 500).

Аналіз інформаційної бази щодо закладів, які найбільш підготовлені до участі у практичному етапі реалізації проекту, дав змогу виявити ті школи, які безпосередньо розпочали цю роботу у 2012/2013 навчальному році. Серед цих навчальних закладів є й гімназія „Міленіум” №318. Це зумовлено тим, що колектив включає висококваліфікованих педагогів, які забезпечують високий рівень навчально-виховного процесу. Зокрема, заслужених працівників освіти, відмінників столичної освіти та освіти України – 9 осіб, учителів вищої категорії – 59, учителів-методистів та старших учителів – 49. Серед педагогічних працівників є також 4 кандидати наук і 2 доктори наук. Вчителі активно займаються науковою діяльністю. Зокрема, протягом 2010-2013 р. колективом гімназії у співпраці з науковцями було видано 18 статей; учитель-методист Бесєдіна А.В. розробила та опублікувала навчальний посібник з курсу „Я і Україна” для 2-4 класів. Школа має численні досягнення, зокрема, дипломи „Лідер сучасної освіти у напрямку загальної середньої освіти”, „За високі творчі досягнення в удосконаленні змісту навчально-виховного процесу національної системи України”, грамота „За вагомий внесок у розвиток освіти і науки України”, сертифікат переможця проекту „Довіра до освіти”, численні грамоти і подяки. Директор школи, Порох Людмила Семенівна — кавалер ордена княгині Ольги III ступеня, Заслужений працівник освіти України, є членом Асоціації керівників шкіл України та м. Києва, учасником низки проектів, у тому числі міжнародних, нагороджена численними державними та відомчими нагородами. Учні школи є переможцями Всеукраїнських олімпіад та конкурсів Малої академії наук. Упродовж останніх 12 років 100 % випускників школи стають студентами найпрестижніших навчальних закладів України, а значна їх частка продовжує навчання в університетах країн Західної Європи та США.

Важливим фактором включення гімназії „Міленіум” у проект „Відкритий світ” є досвід участі школи у численних міжнародних проектах: з Німеччиною, Нідерландами, Китаєм, США, Росією, Білоруссю, Швейцарією та Італією.

Перший етап проекту розпочався восени 2013 р. і протягом наступних трьох місяців охопив 55 шкіл у всіх областях України. Відповідно до завдань проекту учні та вчителі 7 класів були забезпечені персональними мобільними комп'ютерами. На цьому етапі було задіяно 14 компаній – лідерів ІТ-ринку України та міжнародні компанії, що володіють провідними технологіями у навчальній сфері. Проект підтримав ініціативу об'єднання восьми з 14 учасників конкурсу для створення освітнього контенту. Компанії об'єдналися навколо інноваційної платформи американської компанії Trunitycompany. Об'єм приватних інвестицій в реалізацію лише освітньої складової проекту становитиме 40 млн гривень, не включаючи оцінку вартості зазначеної інноваційної платформи.

Під час реалізації першого етапу проекту в нашій гімназії учні та вчителі 7 класів були забезпечені персональними мобільними комп'ютерами, так званий „Електронний вчитель”, з підключенням до широкосмугового Інтернету. Гімназія отримала 5 інтерактивних мультимедійних дошок, 30 iPad'ов і 30 нетбуків. Мультимедійні дошки встановлені в кабінетах фізики, географії, української мови й літератури, математики та біології.

Фахівцями проекту „Відкритий світ” з 5 по 7 червня 2013 р. були проведені перші тренінги з педагогічним колективом гімназії, зокрема, з тими вчителями, які братимуть безпосередню участь у проекті. На думку вчителів, проект є важливою платформою для задоволення потреб сучасних учнів. Крім цього, участь у проекті є фактором підтримки вчителів у ході оволодіння новими методами навчання. Зокрема, учитель біології Дрозд А.Л. зазначає, що програма Intel@ є основою, яка допомагає вчителям інтегрувати технологію ефективного навчання учнів, допомагає залучати їх до процесу набуття знань і формувати практичні навички. Проведений тренінг надав змогу вчителям ознайомитися з особливостями освіти різних напрямків, зокрема з методом проектів, який дає можливість формувати в учнів навички засвоєння інформації відповідно до вимог ХХІ століття. Це такі навички як уміння співпрацювати, творчість, комунікативність, користування

додатковою інформацією, уміння застосовувати інформаційно-комунікаційні технології. Така медіа грамотність необхідна в майбутньому, оскільки без цього неможлива професійна кар'єра.

Активне використання запропонованих „Відкритим світом” Інтернет-ресурсів покращує та збільшує можливості навчально-виховного процесу. Ми зможемо навчити учнів працювати з перевіреними адресами сайтів, вмінно складати повідомлення, не порушуючи авторських прав. Важливим аспектом є можливість створити систему формуючого оцінювання. Це означає, що вчитель може підключитися до роботи учня на будь-якому етапі та внести свої корективи в його роботу, оцінити рівень його знань, сформувані правильне розуміння кінцевого продукту.

На думку вчителя української мови Доній О.С., тренінг допоміг розібратися в тому, як ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології. „Опрацювавши матеріал, я дізналась багато цікавого: навчилася використовувати різноманітні стратегії та засоби оцінювання, використовувати Інтернет-ресурси на уроках української мови та літератури, забезпечувати відповідальне використання цих ресурсів... опанування програми Intel@ за десятою версією допоможе мені реалізувати Національний проект „Відкритий світ” у педагогічній діяльності, створити нову навчальну систему з потужним використанням новітніх технологій і виховати технічно освідчену, з високим рівнем знань, креативним мисленням і здатністю обробляти інформацію покоління”.

Вчителі відзначають важливий вплив проекту на розвиток вміння учнів працювати в команді, тобто навички групової роботи. Зокрема, такі різновиди діяльності як створення блогу дасть змогу учням обговорювати питання групових дискусій, що задані вчителем. Під час створення вікі-сторінки відвідувачі сайту можуть самостійно додавати, видаляти, правити і змінювати будь-які доступні їм дані. Така легкість взаємодії та участі у спільній роботі є ефективним інструментом для створення спільних з іншими

учнями продуктів діяльності, широко доступними для користування не лише в рамках навчального закладу, а в рамках усієї україномовної спільноти.

Важливим ресурсом проекту „Відкритий світ” є можливість використання учнями пошукових систем. Завдяки тому, що діти оволодіють навичками ефективного пошуку, їм стає доступною велика кількість потрібної інформації та надійних веб-сайтів, що значно допомагає в навчальних дослідженнях та проектах.

Окремо слід наголосити на можливості використання методу проектів. Цей метод передбачає організацію навчання учнів, при якій вони працюють у малих групах над певною обраною ними темою. Навчальний проект – це програма, яку образно можна назвати „п’ять П”: проблема, планування, пошук інформації, продукт, представлення результату. На всіх етапах створення проекту використовуються інформаційно-комп’ютерні технології. Це спонукає учнів до пошуку, розвитку навичок спільної праці, підвищення мотивації до отримання знань з даного навчального предмету, навчання засобам роботи з Інтернет-ресурсами. Отже, проведення власних досліджень стане невід’ємною частиною навчальної діяльності.

Ведення блогу дозволить учителю бути на зв’язку з учнями при роботі над проектами, дасть змогу направляти їх діяльність.

Найбільший ефект використання мультимедійних дошок можна досягнути під час вивчення дисциплін, у яких значна частина матеріалу представлена у досить складному графічному вигляді, особливо значущим це буде в разі необхідності відображення інформації у вигляді моделей. Використання ІКТ дозволить створити своєрідну „лабораторію”, де учні спостерігатимуть за різноманітними процесами у природі та техніці, що сприятиме підвищенню рівня засвоєння навчального матеріалу, поліпшенню його розуміння, запам’ятовування і уміння застосовувати отримані знання. Зрозуміло, що інформація найкраще засвоюється в тому разі, коли людина може побачити, почути, самостійно вплинути на розвиток подій, що в даному разі

досягається за допомогою математичного моделювання процесів, що вивчаються.

Разом з цим, широке впровадження комп'ютерних, особливо комунікаційних, технологій в шкільний побут несе й певні ризики, які треба усвідомлювати для того, щоб мінімізувати їх. Дослідження вчених [ ] показали, що у зв'язку з комп'ютеризацією суспільства стала актуальною проблема паталогічного використання Інтернету, що виникла ще в кінці 1980-х. Йдеться про Інтернет-залежність. Цей термін запропонував ще у 1966 році I.Goldberg. небезпечними ознаками Інтернет-залежності є: потреба проводити все більше часу за комп'ютером, нав'язливі бажання постійно перевіряти електронну пошту радість очікування наступного онлайн-сеансу, незадоволення та опір в разі вимоги дорослих припинити перебування за комп'ютером тощо.

Наявність у кожного учня персонального безкоштовного та безлімітного доступу до Інтернету дає йому змогу необмежено використовувати ці можливості на свій розсуд, що є небезпечним для дитини, яка ще не має навичок самодисципліни та контролю за продуктивним використанням свого часу. Отже, небезпекою є сприйняття наданого технічного обладнання не як інструментарію для роботи й набуття знань, а як нової цікавої іграшки для урізноманітнення дозвілля. Про небезпеку цієї тенденції свідчить те, що з набуттям доступності персональних комп'ютерів для населення підвищується насамперед не комп'ютерна грамотність населення, а поширення іграшок, мультимедійних розваг, зокрема, набуває поширення комп'ютерне узалежнення, ігроманія тощо. Великою небезпекою є доступ дітей до інформації, шкідливої їм за віком: порносайти, реклама алкоголю тощо. Дослідження Л.Н.Юр'євої та Т.Ю.Большот на учнях ліцею-інтернату фізико-математичного профілю м. Дніпропетровськ показали, що 14% учнів мали ризик розвитку комп'ютерної залежності, а 45% були на стадії захоплення. Дослідження довело, що існує прямий зв'язок між ризиком розвитку комп'ютерної залежності та пошуком інформації в мережі. Йдеться

про «ефект дрейфу мети» і «ефект азарту», тобто прагнення перебувати в процесі пошуку інформації за рахунок її вивчення, аналізу й засвоєння. Тобто, відбувається зміщення акценту з аналітичної діяльності на пошукову активність, яка є більш легкою і приємною. Дослідження також показало, що всі обстежені групи ризику проводили за комп'ютером 20-30 годин на тиждень. 90% підлітків цієї групи виявляли опір спробам дорослих перервати їх роботу за комп'ютером. Учні заперечували, що вони забагато витрачають часу в Інтернеті і стверджували, що самі можуть контролювати себе і зупинитися в будь-яку хвилину.

Зважаючи на особливості підліткового віку, потреба у спілкуванні, яка є найактуальнішою, може бути реалізована у спотвореному вигляді: замість реальної діяльності з однолітками в школі, клубі, спортивній секції, за місцем проживання тощо, тобто замість набуття навички встановлювати і підтримувати стосунки, підліток може зануритись у віртуальне середовище, обмеживши свої соціальні контакти виключно соціальними мережами, де, зокрема, він може спілкуватися не від свого імені, а від імені вигаданого ним „образу”, маски. В Інтернеті існує можливість створювати нові образи «Я», безліч варіантів само презентації та втілення фантазій, які дитина не може реалізувати у звичайному світі. Наприклад, ігри в кібер-секс, рольові ігри в чатах тощо. Це особливо небезпечно для тих підлітків, які й так мають проблеми зі спілкуванням; замість того щоб вчитися комунікативним навичкам, вони шукають комфортного спілкування у соціальних мережах, таким чином не вирішуючи своїх соціально-психологічних проблем, а навпаки, поглиблюючи їх. В Інтернеті існує можливість пошуку співрозмовника, який відповідає будь-яким критеріям. При цьому, немає необхідності утримувати увагу цього співрозмовника, оскільки в будь-який момент можливо знайти нового.

Ми аналізуємо досвід та дослідження вчених тих країн, де комп'ютерна техніка та соціальні мережі раніше стали широко доступними населенню, особливо школярам, і прагнемо, щоб негативні фактори не спричинили свого

впливу під час впровадження проекту „Відкритий світ” у нашій практиці. Зокрема, для цього в системі психологічного супроводу, яка вже давно розроблена і використовується в гімназії „Міленіум”, останнім часом внесено нові елементи саме з урахуванням широкого поширення комп’ютерних технологій у навчальному процесі. Вчителі приділяють увагу розумному розподілу комунікативної діяльності дітей між віртуальним та реальним середовищами, звертають увагу на організацію достатньої кількості заходів „у реальному житті”. Психологічна служба гімназії «Міленіум» підкреслює, що особливу увагу треба приділяти підліткам, які мають схильність до комп’ютерної залежності. Це такі риси: занижена самооцінка, труднощі у спілкуванні, відчуття самотності, намагання уникнути труднощів і відповідальності тощо.

Психологічною службою школи вже більш 10 років використовується розроблена нею „Індивідуальна соціально-педагогічна та психологічна картка учня”. Нещодавно вона була переглянута і вдосконалена на засадах системного підходу, який реалізується в таких площинах:

- відповідно до адресату (робота з учнями, батьками, вчителями, адміністрацією);
- відповідно до соціально-психологічних реалій (пізнавальна сфера, емоційно-вольова, особистісна та соціальна ситуація розвитку);
- відповідно до форм і методів психологічного супроводу (діагностика, моніторинг, превенція, розвиток, корекція та просвіта);
- аналітична та науково-методична робота.

Нові правила та рекомендації заповнення цієї картки передбачають відображення впливу впровадження проекту „Відкритий світ” на особистість учня, а отже, даватимуть змогу узагальнювати, аналізувати та коригувати окремі заходи проекту та форми використання інформаційно-комп’ютерних технологій в навчальному процесі таким чином, щоб зробити засвоєння знань

учнями максимально ефективною з одночасним позитивним впливом на особистість та розвиток учня.

Таким чином, Національний проект „Відкритий світ” дасть потужний поштовх подальшому розвитку педагогічної науки і практики в Україні, дасть змогу підняти освіту, виховання та формування особистості учнів на новий рівень, що відповідає вимогам XXI сторіччя.

Література.

1. Егоров А.Ю. Нехимические зависимости. СПб-2007
2. Максимова Н.Ю. Психология девиантной поведінки. К-2011
3. Л.Н.Юрьева, Т.Ю.Большот. Компьютерная зависимость.